

BVD / SBP

- rapportage over internationale ontwikkelingen
feiten en achtergronden die van belang
kunnen zijn voor de binnenlandse veiligheid

Nr. A81/006

23 september 1981

POLEN ONDER ZWARE PRESSIE

Na afloop van het eerste deel van het 1e Solidariteitscongres en aan de vooravond van het tweede gedeelte (vanaf 26 september) heeft Moskou in een brief van de Poolse autoriteiten in ultimatieve bewoordingen geëist "onmiddelijk vastberaden en radicale stappen" te nemen.

Onder druk hiervan lijken Solidariteit en de Poolse regering geneigd om tot vrijwel elke prijs een voorlopig compromis te bereiken.

POLEN ONDER ZWARE PRESSIE

Nauwelijks een week voor het begin op 26 september van het tweede gedeelte van het 1e congres van de onafhankelijke vakorganisatie Solidariteit hebben zowel de "socialistische broederlanden" onder leiding van de Sowjet-Unie als de Poolse autoriteiten zelf een ongekend verbaal offensief tegen Solidariteit geopend.

De tijdens het eerste gedeelte van het congres (5 - 10 september) aangenomen resoluties o.a. met betrekking tot de toegang tot de massamedia, vrije verkiezingen en het arbeiderszelfbestuur, alsmede niet in de laatst plaats de oproep tot arbeiders elders in Oost-Europa ook vrije vakorganisaties op te richten, hebben ongetwijfeld deze scherpe reacties te weeg gebracht. In een eerste officiële reactie op het Solidariteitscongres zei het PVAP (Poolse CP)- Politburo op 16 september in een verklaring dat Solidariteit hard op weg was een "oppositiepolitieke organisatie" te worden, die "zich openlijk ten doel stelt het politieke stelsel van Polen te veranderen".

"De situatie is gevaarlijk, de contra-revolutionaire dreiging neemt steeds toe", hetgeen "op een confrontatie" en "op bloedvergieten" kan uitlopen. Daarom zal de staat "alle noodzakelijke middelen" aanwenden om dit te voorkomen, aldus de Politburoverklaring, die tevens de oproep van het vakbondcongres tot de arbeiders in de socialistische landen om ook vrije vakorganisaties te stichten "een waanzinnige provocatie" noemde. Een nog scherpere terechtwijzing, zowel voor Solidariteit als voor de PVAP, kwam uit Moskou. De Sowjetambassadeur in Warschau, CPSU-CC-lid [naam], overhandigde PVAP-leider [naam] en premier [naam] op 17 september een verklaring van het Centraal Comité van de CPSU en de Sowjet-regering.

In de verklaring werd gewezen op "het groeiende anti-Sowjetisme dat gevaarlijke grenzen heeft bereikt". "De feiten wijzen uit dat in het land een felle en niet in de hand gehouden campagne tegen de Sowjet-Unie en haar binnenlandse- en buitenlandse politiek wordt gevoerd. En is hierbij geen sprake van sporadische, onverantwoordelijke uitingen van banditisme, maar van gecoördineerde actie van vijanden van het socialisme van een duidelijk afgebakende politieke aard".

"Het voornaamste doel ervan is het bekladden en in een kwaad daglicht stellen van 's werelds eerste socialistische staat en de socialistische idee als zodanig, het zaaien onder de Polen van vijandigheid en haat jegens de Sowjet-Unie en het Sowjet-volk, het breken van de broederlijke banden van vriendschap met als resultaat het uitstoten van Polen uit de socialistische gemeenschap en het liquideren van het socialisme in Polen zelf". "De eerste ronde van het congres van die vakcentrale (Solidariteit red.) is in feite een permanent podium geworden van waaraf smaad en beledigingen in het gezicht van onze staat geslingerd werden.

De zogenaamde boodschap om de werkende mensen van Oost-Europa die in Gdansk werd aangenomen (en waarvan de inhoud voorzichtigheidshalve niet nader wordt toegelicht) komt neer op weerzinwekkende provocatie".

"Dit doet bij ons de vraag rijzen waarom de Poolse autoriteiten tot op heden geen enkele vastberaden stap ondernomen hebben om een eind te maken aan de vijandige campagne". "Wij verhullen niet dat dit alles hevige verontwaardiging bij het Sowjet-volk opwekt. Keer op keer hebben wij de aandacht van de PVAP-leiding en van de Poolse regering gevestigd op de groeiende golf van anti-Sowjetisme in Polen".

"We spraken daarover tijdens onze bijeenkomsten in Moskou in maart j.l. en in Warschau afgelopen april. We schreven erover in onze brief van het CC van 5 juni en we bediscussieerden het tijdens onze bijeenkomst op de Krim afgelopen augustus. De Sowjet-Unie (...) heeft het volledige morele recht te eisen dat er een eind wordt gemaakt aan het anti-Sowjetisme in Polen".

"Het Centraal Comité van de CPSU en de regering van de Sowjet-Unie zijn van mening dat nog meer lankmoedigheid schade toebrengt aan de Poolse - Sowjetrussische betrekkingen en rechtstreeks in strijd is met Polens verplichtingen als bondgenoot en de vitale belangen van de Poolse staat. We verwachten dat de PVAP-leiding en de Poolse regering onmiddellijk vastberaden en radicale stappen onderneemt om aan deze vijandige acties tegen de Sowjet-Unie een eind te maken". Deze brief viel samen met een uiterst felle campagne tegen de Poolse gang van zaken in de Sowjetpers, daarin unaniem gevolgd door de rest van de Oosteuropese pers.

Mede als gevolg van de brief uit Moskou kwam zondag 20 september de Poolse regering in spoedberaad bijeen. Nogmaals werd Solidariteit gewaarschuwd, terwijl verder bekend werd gemaakt dat "de regering concrete maatregelen" besproken had "waarvan de uitvoering noodzakelijk zou

kunnen blijken om het socialisme en de vitale belangen van de staat en de Poolse natie te verdedigen".

Ook vice-premier en PVAP-Politburolid gaven Solidariteit lik op stuk.

, onder meer belast met de contacten met Solidariteit, verklaarde in een vraaggesprek met het Poolse persbureau Pap, dat het bijna uitgesloten is dat er nog sprake kan zijn van overleg en samenwerking tussen Solidariteit en de regering. Als de leiders van Solidariteit denken dat ze bij dit tweede gedeelte van het congres uit de bevolking steun zullen ontvangen voor hun plan om de macht in Polen over te nemen dan vergissen ze zich deerlijk, aldus , die concludeerde : "Ik denk ook dat de meerderheid van de leden van Solidariteit de lijn van overleg met de overheid wil verwerklijken en dat zij vroeg of laat degenen die de vakbond voor hun eigen doeleinden willen gebruiken een koude douche zullen geven".

Het PVAP-Politburolid waarschuwd onverhuld dat de Sowjet-Unie bereid is het economische wapen tegen Polen te gebruiken als een deel van de leiding van Solidariteit blijft proberen "de wissels van Polen in de richting van het Westen en tegen het socialisme om te zetten". "Zonder olie, ertsen, katoen en tal van andere onontbeerlijke grondstoffen kan de Poolse economie niet functioneren. Duidelijk moet worden gesteld dat alle anti-Sowjetactiviteiten of agitatie ertoe zullen leiden dat de Sowjet-Unie zich zou kunnen afvragen of het ons nog verder moet helpen

Opmerkelijk was echter de oproep van een "eenheidsfront van alle Polen" te creëren om de huidige crisis te overwinnen. In dit front zouden niet alleen de politieke krachten, maar ook de vakbonden met inbegrip van Solidariteit en de rooms-katholieke kerk vertegenwoordigd moeten zijn.

Inmiddels lijkt Solidariteit bereid water in de wijn te doen. Hoewel zij, gesterkt door de brief van de Poolse bisschoppen waarin het vakbondsstreven naar opheffing van het PVAP-monopolie in de massamedia onderschreven wordt, de brief uit Moskou inmenging in Poolse zaken noemde, deed de nationale leiding van Solidariteit een compromisvoorstel inzake het arbeiderszelfbestuur. Solidariteit is daarmee afgestapt van haar oorspronkelijke eis dat de arbeiders altijd de directeurs van de bedrijven moeten kunnen benoemen. Volgens het compromisvoorstel zou de regering een lijst moeten

opstellen van alle vitale ondernemingen, waar de regering zelf de directeur wil benomen. Tegenover deze regeringsbenoemingen zouden de arbeidersraden een veto-recht moeten krijgen. Wordt het veto door de regering aangevochten, dan zou een rechter een uitspraak moeten doen. Het ziet er naar uit dat de leiding van Solidariteit en de Poolse regering in de komende dagen zullen proberen bijna tot elke prijs en tegen heug en meug een compromis te bereiken, om de dreiging van het Sowjet-ultimatum voorlopig weer af te wenden.

23 sept. 1981